

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DOŽIVLJAVANJE LIKOVNIH DJELA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

ZAVRŠNI RAD

Osijek, rujan 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAERA U OSIJEKU

Preddiplomski sveučilišni studij Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

DOŽIVLJAVANJE LIKOVNIH DJELA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Likovna kultura u integriranom kurikulumu

Mentor: izv. prof. dr. art. Goran Kujundžić

Studentica: Barbara Kujavec

Osijek, rujan 2018.

JOSIP JURAJ STROSSMAYER UNIVERSITY OF OSIJEK

Undergraduate university studies of early and pre-school education

PERCEPTION OF ARTWORK AMONG PRESCHOOL CHILDREN

UNDERGRADUATE THESIS

Course: Art culture in an integrated curriculum

Mentor: izv. prof. dr. art. Goran Kujundžić

Student: Barbara Kujavec

Osijek, September 2018.

Sadržaj

1. UVOD.....	7
2. TEORIJSKO POLAZIŠTE.....	8
2.1 Umjetnost u obrazovanju	8
2.2 Promatranje likovnog djela	9
2.3 Reprodukcijska umjetničkog djela kao poticaj	10
3. UMJETNICI I UMJETNIČKE REPRODUKCIJE	12
3.1 Henri Matisse	12
3.2 Gustav Klimt	13
3.3 Pablo Picasso.....	14
4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVAČKOG RADA	15
4.1 Cilj istraživanja	15
4.2 Hipoteze istraživanja.....	15
4.3 Zadaci istraživanja.....	15
4.4 Varijable	16
4.5 Uzorak istraživanja.....	16
4.6 Postupak istraživanja.....	16
4.7 Sređivanje podataka	17
5. ANALIZA DJEČJIH RADOVA	18
6. RASPRAVA.....	34
7. ZAKLJUČAK.....	36
8. LITERATURA	37

SAŽETAK

Umjetnost je svojevrsno sredstvo komunikacije. Pojedincu pruža komunikaciju s okolinom na način na koji drugo sredstvo to ne može. Uporaba umjetničkih reprodukcija kao poticaja u dječjim vrtićima, pozitivno utječe na kognitivni razvoj. Potiče razvoj djetetovog likovnog stvaralaštva, i pruža razumijevanje vrijednosti likovnih djela.

Analizom dječjih radova istražena je tema umjetničke reprodukcije kao poticaja u dječjim vrtićima. Istraživanjem se nastojalo ispitati postoji li utjecaj umjetničkih djela na likovni rad. Provedeno je u dječjem vrtiću „Krijesnica“ u Osijeku, na uzorku od 27 djece.

Djeca su prihvatila djela navedenih umjetnika, no pokazalo se da su ona imala manji utjecaj na pitanja prikaza figure i ispunjavanje pozadine crteža. Slabiji rezultati očituju se i u prikazu elemenata određenog stilskog razdoblja u ciklusu kubizma, što se i očekivalo. Istraživanje je potvrdilo prvotne pretpostavke da će umjetničke reprodukcije utjecati na dječji likovni izraz, no samo u određenoj mjeri.

Ključne riječi: dječji vrtić, umjetničko djelo, reprodukcija, poticaj, predškolska dob

SUMMARY

Art is a mean of communication that provides a different way of information transition that other means can not. Use of artwork as an incentive in kindergartens has a positive impact on children's cognitive development. It encourages development of the child's artistic creativity and provides an understanding of the value of artwork.

In this thesis the theme of artwork as an incentive, was explored by analyzing children's art expression. The research sought to examine whether there was any influence on children's expression. It was conducted at kindergarten "Krijesnica" in Osijek, on a sample of 27 children.

Children accepted the artworks of aforementioned artists, but it has been shown that they had lesser influence on the representation of the figure and fulfillment of the background of the drawing. Weaker results are also reflected in representation of elements of a certain stylistic period in the cycle of cubism, which was expected. Research confirmed initial assumptions that artistic reproduction will affect the child's artistic expression, but only to a certain extent.

Keywords: kindergarten, artwork, reproduction, incentive, pre-school age

1. UVOD

Djeca kroz likovnu umjetnost ne stječu samo vrijednosti učenja, već stječu i iskustvo doživljaja i shvaćanja svijeta kroz cijelu čovjekovu povijest. Likovna djela pružaju neverbalnu komunikaciju između onoga tko stvara i onoga tko promatra te svojom dinamičnošću pružaju otvorenost prema raznim interpretacijama. Ta otvorenost kroz djetetova iskustva sa likovnim sadržajima pridonosi njegovom intelektualnom, moralnom i estetskom razvoju.

Odrasli, u ovom kontekstu odgojitelji, predstavljaju ključnu ulogu u djetetovom estetskom doživljaju. Upravo su oni ti koji oblikuju djetetovo okruženje raznim aktivnostima, materijalima i poticajima, simulirajući njegovu znatiželju i osjetilnu percepciju. Umjetnička reprodukcija, kao sredstvo za provođenje likovnih aktivnosti, može pružiti izvor novih motiva za likovno stvaralaštvo u dječjim vrtićima.

U ovom radu, osim teorijskih polazišta, proveden je i istraživački rad. On se odnosi na ispitivanje utjecaja umjetničkih reprodukcija na djetetov vlastiti likovni izraz. Kroz rad pokušalo se odgovoriti na slijedeća istraživačka pitanja: hoće li promatrana reprodukcija umjetničkog djela utjecati na djetetov odabir prikaza između figure i portreta, hoće li djetetov likovni izraz odražavati stilske karakteristike promatrane reprodukcije umjetničkog djela te hoće li pozadina na promatranoj reprodukciji umjetničkog djela utjecati na djetetovo ispunjavanje pozadine u likovnom radu. Istraživanje je provedeno kroz tri ciklusa gdje su korištene reprodukcije sljedećih umjetnika: G. Klimtovi portreti „Emilie Floge“ i „Adele Bloch-Bauer“, H. Matisseov „Autoportret“ i portret „Žena sa šeširom“, te P. Picassov portret „Dora Maar“ i „Fernande Olivier“. Na temelju promatranih reprodukcija djeca su se likovno izražavala, što je rezultiralo radovima koji se analiziraju i za koje se provjeravaju postavljene hipoteze. Uzorak sudionika u istraživanju je 27 djece u dobi od 5, 5 do 7 godina.

2. TEORIJSKO POLAZIŠTE

2.1 Umjetnost u obrazovanju

Iako dijete predškolske dobi ne poznaje likovni jezik i ne shvaća vrijednost umjetničkog djela ono u njemu može potaknuti estetski doživljaj, što govori da predškolsko dijete posjeduje sposobnost za estetski odgovor. Ono već u vrtiću može analizirati, prosuđivati, opisivati i interpretirati kao što to čine i profesionalni likovni kritičari (Kuščević, prema Feldman i Chapman, 2015). Nadalje, umjetnički sadržaji imaju višestruku vrijednost podučavanja - oni predstavljaju konkretno iskustvo doživljaja, prihvaćanja i shvaćanja cjelokupne čovjekove povijesti. Vizualnim putem izvještavaju o povijesnim, društvenim i umjetničkim važnostima ali ujedno nadilaze prostor i vrijeme pružajući estetsku i kulturnu osjetljivost. Zbog univerzalnosti komuniciranja putem vizualnih simbola, likovna je umjetnost kroz povijest osim estetske, imala za funkciju prenositi slikovite i dramatične priče o životu, sa željom spoznavanja istine o čovjeku. Umjetnički sadržaji su baš zbog toga važni u odgoju i obrazovanju mlađih generacija (Kuščević, 2015).

Što se tiče uloge odraslih, oni imaju središnju točku u procesu razvoja djetetove estetske osjetljivosti - baš oni određuju što djeca vide u umjetničkim djelima te kako ih doživljavaju (Kuščević, 2015). Primarna uloga odgojitelja u likovnim aktivnostima jest osigurati djetetu poticajno okruženje kako bi mu se pružila mogućnost istraživanja kroz sva osjetila. Neophodno je isplanirati likovne aktivnosti na način koji će usmjeriti djetetovu percepciju, simulirati njegovu znatiželju te razvijati osjetilnu percepciju. Promatranje djeteta u likovnoj aktivnosti, odgojitelju pruža uvid u njegove interese i mogućnosti prema kojima će dalje osmišljavati nove aktivnosti (Novaković, 2015).

Stoga, prema Karlavaris (1988, 9) „može se zaključiti da umjetnost zadovoljava čovjekovu težnju za stvaralaštvom i lijepim, da podstiče njegov opći potencijal, da otkriva nove sadržaje i vrijednosti koje se ne mogu postići drugim sredstvima, da motivira čovjeka na ostvarivanje humanih vrijednosti“

2.2 Promatranje likovnog djela

Turković (2006) navodi da se znanje može prenijeti putem svih oblika slika, te da ona ima više prednosti nego riječ. Oni koji stvaraju slike mogu potaknuti svijest drugih bez pretvaranja informacije kao takve u neki drugi oblik. Nalaže da slika daje bogatiju i kompleksniju informaciju o okolini koje riječi ne mogu. Isto tako povijest nam dokazuje da čovjek stvara sliku od prastarih vremena što znači da je vizualni jezik univerzalan.

Slika, kip, plakat ili strip predstavljaju materijalnu cjelinu koju može stvoriti čovjek – likovni oblikovatelj. Na taj način on komunicira s društvom kroz slikanje, crtanje ili pak modeliranje, što definira njegov likovni govor. Promatranjem likovnih djela, kao i živih bića i predmeta u prostoru možemo otkrivati prisustvo likovnih elemenata. Tim promatranjem, tj. usmjeravanjem pažnje, otkrivamo karakter likovnih elemenata i njihove međuodnose, kako u umjetničkim radovima, tako i u djetetovom likovnom izrazu (Tanay, 1990). Dijete vještinu promatranja likovnih umjetničkih djela razvija postupno, stoga je važno pripremiti ga za promatranje, dati mu smjernice na što posebno treba obratiti pozornost te ga poticati kroz cijeli proces. Također, dijete se u većini slučajeva susreće sa nepoznatim pojmovima pa mu je potrebna identifikacija istih (Petrač, 2015).

Da bismo djecu poticali na promatranje i usmjeravali ga, potrebno je da mi sami shvatimo formalnu analizu likovnog djela. Možemo ga promatrati kroz četiri analize čija je podjela tematska, likovno-jezična, likovno-tehnička i stilska.

1. Tematska analiza se odnosi na interpretaciju tematskih sadržaja i motiva likovnog djela, pa se tako može odnositi na pejzaž, portret, ljudski lik, figuralnu kompoziciju, mrtvu prirodu i slično.
2. Naglasak u likovno-jezičnoj analizi stavlja se na uočavanje, prepoznavanje i opisivanje likovnih i kompozicijskih elemenata određenog djela.
3. Kod likovno-tehničke analize bitno prepoznati tehničke postupke i likovnu tehniku koja je korištena.
4. Stilska analiza u središte stavlja cjelokupne formalne karakteristike određenog umjetnika, razdoblja, stila ili pravca (Petrač, 2015).

Još jedan važan aspekt promatranja odnosi se na analizu likovnog djela od cjeline prema detalju i od detalja prema cjelini. Na taj način djetetu se omogućava uvid u ono što možda u početku nije primijetio ili zaključak o djelu iz najmanje kompozicije, boje ili oblika (Petrač, 2015).

2.3 Reprodukcijska umjetničkog djela kao poticaj

Obrazovna sredstva pomoću kojih se likovne aktivnosti provode, uvelike pridonose kvalitetnom izvođenju takvih aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama. Umjetničko djelo je jedno od značajnijih obrazovnih sredstava putem kojih se djecu potiče na intelektualnu aktivnost u svrhu osvještavanja likovnog jezika i razvoja kognitivnih vještina. Dovodi do oblikovanja stvaralačke osobnosti što pruža djetetu otvorenost i slobodu u izražavanju svojih misli i osjećaja (Brajčić, Kušćević, 2016).

Doživljavanje likovnih umjetničkih djela podrazumijeva složen psihički proces koji obuhvaća likovne elemente poput crte ili boje te primarne osjećaje poput straha ili sreće (Pivac prema Karlavaris, 2013). Autori objašnjavaju nekoliko argumenata za uporabu umjetničkog djela kao sredstva u obrazovnim ustanovama. Navode da oni djeci mogu pružiti razumijevanje vrijednosti umjetničkih djela, pružiti im mogućnost istraživanja poveznice između vlastitog likovnog izraza i umjetničkog djela te podržati ih u razvoju kritičkog mišljenja kroz promatranje umjetničkih djela.

Petrač (2015) navodi 5 načina korištenja umjetničkog djela kao izvora poticaja:

1. Likovno-jezični i tematski citat

Umjetničko djelo može služiti kao poticaj i motiv, gdje se nakon analize umjetničkog djela kod djece javlja interes za likovnim izražavanjem

2. Likovno-jezična redefinicija

Redefinicijom djecu se potiče na primjenjivanje iskustva i analize kako bi samostalno riješili likovni problem. Redefinicija u ovom smislu može se javiti primjerice mijenjanjem boje i veličine ili pak dodavanjem teksture. Osim osjetljivosti za likovni sadržaj ovim poticajima se kod djece razvijaju i originalnost, fluentnost i fleksibilnost.

3. Izvor novih motiva

Umjetničko djelo može dovesti do osmišljavanja novih motiva koje bira sam odgojitelj ili u suradnji s djecom. Djeci je potrebno pružiti različite materijale i likovne tehnike kako bi likovni izraz bio bogatiji i raznovrsniji.

4. Izvor likovnih i kompozicijskih elemenata

Dijete svojim likovnim izrazom može prikazati razne vrste kompozicija kao što su ritam, kontrast, proporcije, ravnoteža... Također može istraživati nijanse i tonalitet boja dodajući im druge te na taj način utvrđivati znanje.

5. Osamostaljenje lika iz cjeline

Dijete promatranjem umjetničkog djela od cjeline prema detaljima i od detalja prema cjelini može izdvojiti svoj novi motiv koji kasnije može redefinirati.

Kako bi djeca shvatila značenje umjetničkih djela i time razvijala svoju vizualnu i kulturno-estetsku osjetljivost potrebno ih je postupno uvoditi u složenost likovnog djela. Bitno je poticati ih na razumijevanje umjetničkih sadržaja te održavati primjerenost u susretu s istim, kako bi se sposobnost vrednovanja djeteta razvijala u skladu s njegovim emocionalnim i kognitivnim sposobnostima (Kuščević, 2015).

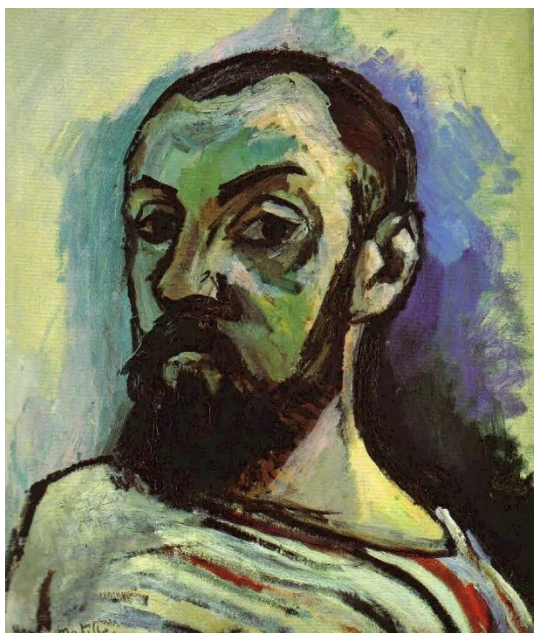
3. UMJETNICI I UMJETNIČKE REPRODUKCIJE

3.1 Henri Matisse

Henri-Emile-Benoit Matisse rođen je 1869. godine u sjevernoj Francuskoj. Nije bio čudo od djeteta poput Pabla Picassa već je razvoj njegovih životnih djela tekao postepeno, od posvećenošću boji, prostoru i svijetlu prema stvaranju harmonija. Jedan period biva prikovan za krevet zbog bolesti, a upravo tada počinje otkrivati svoj talent.

Početkom 1891. godine upisuje Ecole des Beaux-Arts, a nedugo nakon toga otkriva impresionizam u kojem ga oduševljavaju boje prizme i dugine boje ali nastoji težiti čistoći boje. 1905. godine, zajedno s nekoliko drugih umjetnika, izlaže u Parizu, što izaziva burne reakcije javnosti. Njihove „neobuzdane boje“, kako se tada mislilo, dovode kritičare do toga da ih nazivaju *Fauves* – divljaci. Fovistima je boja bila glavni element na slici i odbacivali su impresionističke nijanse tražeći čistoću boja.

Njegovo djelo „Žena sa šeširom“ koju je jedva dovršio za izložbu bila je glavna meta kritike. Inače konvencionalne oblike, Matisse je zamijenio komadićima boje. Lice je zarobljeno između žarkih boja i šešira, ali je najmanje dotaknuto tim procesom. (Essers, 2007)

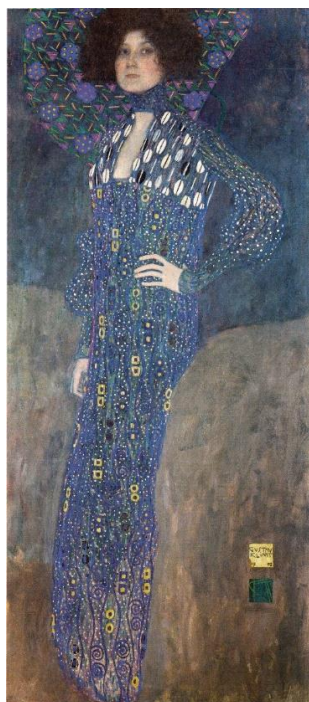
Slika 1. Autoportret, 1906.

Slika 2. Žena sa šeširom, 1905.

3.2 Gustav Klimt

Gustav Klimt rođen je nedaleko od Beča 1862. godine. Sa nepunih 14 godina upisuje Školu primijenjenih umjetnosti u Beču gdje izučava tehnike od mozaika do slikanja i fresko slikanja. Iz tog grada izrasla je njegova umjetnost, njegove umjetničke vizije motivirane su životom i smrću, a isprepliću se moderno i tradicionalno. Posebnosti promatrača su u istančanosti crteža, bogatstvu detalja i kaleidoskopskoj kompoziciji, ali prije svega zaokuplja ga Klimtova središnja tema – ljepota žene. Naglašava geometrijske uzorke, neobične šešire, raspuštenu kosu, cvijeće i sl., koji pojačavaju zračenje žene koja je u središtu slike. Uvijek prisutan element zlata ima drugačija značenja; može podcrtavati obilježja nekog predmeta ili zaodijevati žene zlatom – to pojačava njihovu važnost. Klimtovi prikazi zlatom obrubljenih dama, pripadaju među najznačajnije prikaze žena na raskrsnici stoljeća, koje se nalaze između konzervativnih tradicija i početne svijesti o stjecanju slobode. (Neret, 2001)

Slika 3. Portret Emilie Flöge, 1902.

Slika 4. Portret Adele Bloch-Bauer, 1907.

3.3 Pablo Picasso

Pablo Picasso rođen je 1881. godine i slovi za najslavnijeg umjetnika 20. stoljeća. 1900. godine seli se u prijestolnicu umjetnosti, Pariz, gdje pronalazi idealno mjesto za prakticiranje i eksperimentiranje sa novim stilovima i likovnim elementima. Skupa sa Georgesom Braqueom utemeljuje kubizam - mjesto gdje se vidljivi svijet rastavlja na geometrijske dijelove. Utjecaj kubističkog stila potekao je od afričke umjetnosti, posebno od rezbarija na maskama. Pravi primjer tog utjecaja možemo primijetiti u kompoziciji *Gospođice iz Avignona*, gdje, iako se svaka figura sastoji od različitih elemenata, međusobno ih spaja geometrijski princip čime je ona postala temelj kubizma. Počecima kubizma umjetnost dobiva novu slobodu, gdje se tradicionalna likovna sredstva poput slikarstva i kiparstva nadopunjuju rezanjem papira i kolažem. Fovizam je uporabom žarkih boja postavio put kubizmu, a kubizam još više pomiče te granice u izgledu i svrsi slikarstva. Djelima koja su proizašla iz kubizma smatraju se dijela nastala u periodu između 1911. i 1920. godine, a kasnije se iz kubizma razvijaju i drugi pravci poput orfizma, futurizma i konstruktivizma. (Jurčević, 2018)

Slika 5. Portret Fernande Olivier, 1909.

Slika 6. Portret Dore Maar, 1937.

4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVAČKOG RADA

Prije provođenja istraživačkog rada, odobreno je dopuštenje za provođenje istog od strane ravnateljice Centra za predškolski odgoj u Osijeku. Odgojiteljice odgojne skupine u kojoj je provedeno istraživanje u Dječjem vrtiću Krijesnica upoznate su kako sa ciljevima i zadacima istraživanja tako i sa tijekom istraživanja i Etičkim kodeksom. Pripomogle su u prikupljanju suglasnosti roditelja za sudjelovanje djece u istraživanju. Isto tako, roditelji djece koja su sudjelovala u istraživanju su pravovremeno obaviještena i informirana o procesu istraživanja, tijeku, te mogućnosti odustajanja u bilo kojem trenutku.

4.1 Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je ispitati potiču li reprodukcije likovnih umjetničkih djela likovni izraz kod djece predškolske dobi te u kojoj mjeri utječu na isti.

4.2 Hipoteze istraživanja

H1 - Promatrana reprodukcija umjetničkog djela utjecat će na djetetov odabir prikaza između figure i portreta.

H2 – Djetetov likovni izraz održavat će stilske karakteristike promatrane reprodukcije umjetničkog djela.

H3 - Pozadina na promatranj reprodukciji umjetničkog djela utjecat će na djetetovo ispunjavanje pozadine u likovnom radu.

4.3 Zadaci istraživanja

Utvrđiti hoće li promatrana reprodukcija umjetničkog djela utjecati na djetetov odabir prikaza između figure i portreta.

Utvrđiti hoće li djetetov likovni izraz odražavati stilske karakteristike promatrane reprodukcije umjetničkog djela.

Utvrđiti hoće li pozadina na promatranoj reprodukciji umjetničkog djela utjecati na djetetovo ispunjavanje pozadine u likovnom radu.

4.4 Varijable

Zavisne:

dob djeteta

umjetnička reprodukcija kao poticaj za likovno izražavanje

Nezavisne:

spol

4.5 Uzorak istraživanja

U istraživanju sudjeluju djeca iz starije odgojne skupine Dječjeg vrtića Krijesnica u Osijeku. Sudjeluje 27 djece predškolske dobi od 6 do 7 godina. Vremensko razdoblje provedbe je od 4. do 7. lipnja.

4.6 Postupak istraživanja

Istraživanje će se odvijati kroz 3 ciklusa, u kojem je svaki zadatak djeteta nacrtati ili naslikati određeni motiv (član obitelji ili prijatelj) nakon poticaja umjetničkim reprodukcijama. Dakle, ispitivač kroz razgovor s djecom analizira po 2 umjetničke reprodukcije kroz 3 dana, nakon čega djetetu zadaje zadatak, tj. motiv – određenu osobu s kojom je dijete blisko.

1. ciklus – Henri Matisse - Žena sa šeširom, 1905.,
Autoportret, 1906.
2. ciklus – Gustav Klimt – Portret Adele Bloch-Bauer I, 1907.,
Portret Emilie Flöge, 1902.
3. ciklus – Pablo Picasso – Portret Fernande Olivier, 1909.,
Portret Dore Maar, 1937.

Uvidom u dječje likovne radove kroz sva 3 ciklusa analizirat će se motiv člana obitelji/prijatelja na temelju umjetničke reprodukcije kao poticaja.

4.7 Sređivanje podataka

Tijekom istraživanja prikupljena su 102 rada. Analizirano je 30 radova, po 3 od svakog djeteta.

5. ANALIZA DJEČJIH RADOVA

Tri su polazne hipoteze ovog istraživanja koje se nastoje potvrditi analizom dječjih radova:

H1 - Promatrana umjetnička reprodukcija utjecat će na djetetov odabir prikaza figure u portretu.

Ova hipoteza odnosi se na zadatak hoće li dijete prikazati figuru po uzoru na promatrane umjetničke reprodukcije; u smislu podjele prikaza figure na prikaz glave i/ili poprsja, polufiguralni ili cijelofiguralni prikaz.

H2 – U djetetovom likovnom izrazu pojavit će se elementi karakteristični za određeno stilsko razdoblje.

Hipoteza 2 ima za zadatak provjeriti pojavljuju li se u djetetovom likovnom izrazu elementi koji predstavljaju određena stilska razdoblja – Klimtov prikaz ornamenata i dekorativnih oblika, Matisseovu uporabu boja te Picassovo korištenje geometrijskih oblika.

H3 - Pozadina promatrane umjetničke reprodukcije utjecat će na djetetovo ispunjavanje pozadine u likovnom radu.

Posljednja hipoteza ima za zadatak provjeriti što se nalazi u pozadini djetetovog portreta te hoće li djetetova ispuna pozadine ovisiti o promatranim umjetničkim reprodukcijama.

Analizirat će se 30 radova, po 3 likovna rada desetero djece.

M. R., djevojčica, 6, 5 godina

Slika 1. Prvi ciklus

Slika 2. Drugi ciklus

Slika 3. Treći ciklus

Na prvom crtežu (Slika 1.) djevojčica je prikazala portret u tehnici masnih pastela. U odnosu na reprodukcije koje su bile promatrane, djevojčica je odabrala polufiguralni prikaz čime odbacujemo hipotezu H1, jer su Klimtovi portreti cijelofiguralnog prikaza. Prvo je crtala obrisne linije te ih kasnije ispunjavala bojom. Glavu je prikazala kružnicom i ona zauzima veći dio u odnosu na tijelo. Prikazala je kosu, oči i usta. Trepavice su raspoređene u grupe po 3, a jednom polukružnom linijom prikazala je mig na desnom oku. Što se tiče prikaza elemenata specifičnih za Klimtova djela, djevojčica je, na torzu koji je naknadno obojala ružičastom bojom, prikazala razne dekorativne oblike. Prikazala je ukrase očiju, kružnica i kvadrata koje je ostavila ne ispunjene, i time možemo potvrditi H2. Za razliku od Klimtovih djela, djevojčica nije ukrašavala pozadinu svog crteža čime se odbacuje hipoteza H3.

Crtež (Slika 2.) oca nastao je nakon promatranja H. Matisseovih reprodukcija. Kao i u prethodnom radu prvo je koristila konturne linije, a zatim ih ispunjavala bojom. Glavu je prikazala kružnicom na kojoj se nalaze oči čiji je pogled usmjeren u desno te usta. Lice je obojala narančastom bojom, a granicu između lica i kose je razdijelila polukružnom linijom te ju obojala smeđom bojom. Torzo je obojala ljubičastom, zelenom, plavom i smeđom bojom koje se pojavljuju u Matisseovim djelima čime možemo potvrditi hipotezu H2 jer je boja glavni element fovizma. Kao i u prethodnom crtežu djevojčica nije crtala izvan samog portreta osobe koju je predstavljala čime odbacujemo hipotezu H3.

Posljednji crtež (Slika 3.) prikazuje portret prijateljice, koji je djevojčica još jednom predstavila u polufiguralnom prikazu. Kao i u prethodnim crtežima, za svoj izraz je karakteristično koristila obrisne linije te crtala glavu, oči, usne i torzo na isti način. Ne pojavljuje se nikakav utjecaj Picassovih geometrijskih elemenata na ovaj rad te time odbacujemo hipotezu H2. Pozadinu nije ukrašavala nikakvim elementima te možemo odbaciti i hipotezu H3.

Nakon što su promotreni radovi sva tri ciklusa, hipoteza H1 iz svih ciklusa, koja govori da će promatrana umjetnička reprodukcija utjecati na djetetov odabir prikaza figure u portretu se odbacuje. Analizom radova primjećuje se da djevojčica u sva 3 rada ima isti pristup neovisno o umjetničkoj reprodukciji kao promatranom predlošku.

B. M., dječak, 7 godina

Slika 4. Prvi ciklus

Slika 5. Dugi ciklus

Slika 6. Treći ciklus

Slika 4. prikazuje dječakov likovni izraz nakon promatranja Klimtovih portreta Adele Bloch-Bauer i Emilie Floge. U odnosu na reprodukcije koje su bile promatrane, dječak je odabrao cijelofiguralni prikaz u stojećem položaju. Glavu, oči usne i cipele naslikao je kružnim linijama, dok su ruke trokutastog, a noge i torzo pravokutnog oblika. Kosu je obojao u crno, a većinom je koristio zatamnjenju ljubičastu boju te je narančastom istaknuo torzo. Ruke završavaju sa ravnim linijama koje su u grupama po 3 te predstavljaju prste. U prikazu nema ornamenata ili ukrasa specifičnih za Klimtova djela, te možemo odbaciti hipotezu H2. Slika je smještena u središte papira, a iako je

pozadinu obojao nijansama sive, crne i ljubičaste boje ne vidi se utjecaj Klimtovih reprodukcija čime odbacujemo hipotezu H3.

Slika 5. nastala je nakon promatranja Matisseovih reprodukcija gdje je dječak naslikao portret oca u kojem je ostao pri cijelofiguralnom prikazu kao i u prethodnom radu, čime odbacujemo Matisseov utjecaj i odbacujemo hipotezu H1. Prikaz tijela je većinom geometrijskih oblika, a obojani su glava, torzo i noge, dok se obrisne linije kose, očiju, ušiju, ruku i prstiju naziru ispod sloja boje. Korištene su ljubičasta, tamnija i svjetlija plava te narančasta boja koje možemo primijetiti i u djelu „Žena sa šeširom“ te možemo potvrditi hipotezu H2 koja predlaže boju kao element fovizma. Dječak je pozadinu obojao plavom i ljubičastom bojom koje možemo vidjeti i u portretu „Žene sa šeširom“ što dovodi do potvrđivanja hipoteze H3.

Slika 6. prikazuje dječakov portret prijatelja u kojem figuru prikazuje u cijelosti, čime odbacujemo hipotezu H1. Kao i u prethodnim radovima lik čovjeka prikazuje većinom geometrijskim oblicima pravokutnika, trokuta i krugova. Ruke završavaju linijama koje predstavljaju prste, a noge kružnicama koje predstavljaju cipele. Korištene boje su ljubičasta, ružičasta, tirkizna, smeđa te nijanse sive. Uspoređujući sa Picassovim djelom, dječak je kratkim potezima kista u pozadini crteža pokazao da je na njegov likovni izraz utjecala promatrana reprodukcija. Taj utjecaj možemo vidjeti u djelu „Portret Fernande Olivier“ u kojoj su karakteristični takvi potezi kistom te čime možemo potvrditi hipotezu H2. Uz sve što je rečeno prethodnom hipotezom, možemo potvrditi i hipotezu H3 koja se odnosi na utjecaj pozadine umjetničkog djela na pozadinski dio crteža u djetetovom izrazu.

Nakon uvida u sve radove hipoteza H1 iz prvog ciklusa se odbacuje jer djetete koristi isti pristup u svim svojim radovima.

J. D., dječak, 6, 5 godina

Slika 7. Prvi ciklus

Slika 8. Drugi ciklus

Slika 9. Treći ciklus

Dječak svoj likovni izraz (Slika 7.) započinje obrisnim linijama koje ispunjava smeđom, smeđe-narančastom, ljubičastom, žutom i ružičastom bojom. Glava se sastoji od kose, očiju - gdje je trepavice prikazao u grupama po 3, nosa, rumenih obraza te usana. Majku je obukao u haljinu u kojoj, kao i pozadini portreta, ne vidimo nikakve elemente Klimtovog izričaja čime odbacujemo hipotezu H2 i H3.

Slika 8. je dječakov crtež oca kojeg prikazuje polufiguralno čime potvrđujemo hipotezu H1. Dječak prikaz započinje konturnim linijama te ih kasnije boja. Glavu boja narančastom bojom te ju prikazuje kružnicom na kojoj se nalaze oči, nos te usne. Na glavi naglašava uši te dodaje kosu smeđe boje. Trup boja plavom bojom, a ruke ne prikazuje. Crtež ne pokazuje elemente koji bi dali naslutiti da su na dječakov izričaj utjecala Matisseova djela te se odbacuju hipoteze H2 i H3.

Slika 9. prikazuje lik prijatelja u polufiguralnom prikazu kao i prethodna te također možemo potvrditi hipotezu H1.. Kao i u prethodnom crtežu glavu boja narančastom bojom te ucrtava oči, nos, usne i uši. Kosu boja smeđom bojom, a lice narančastom. Trup ostavlja ne obojen.

Hipoteze H2 i H3 se odbacuju jer se ne pokazuju nikakvi elementi koji bi nastali utjecajem promatranih reprodukcija.

Nakon uvida u nastale radove, hipoteza H1 se u 1. ciklusu djelomično potvrđuje jer se čini da je dječak prikazao portret majke skoro u potpunosti te mu dodao i ruke što nije slučaj u ostalim radovima te može upućivati na utjecaj Klimtovih reprodukcija na odabir prikaza lika.

M. J., dječak, 6,5 godina

Slika 10. Prvi ciklus

Slika 11. Drugi ciklus

Slika 12. Treći ciklus

Na slici 10., dječak prikazuje portret majke cijelofiguralno. Izraz djeteta se većinom sastoji od geometrijskih oblika. Glava i vrat se sastoje od dvije kružnice, a unutar glave su 3 točke – oči i nos. Usta crta s dvije zakrivljene linije. Ruke su prikazane jednom linijom a prsti sa tri linije. Haljinu je prikazao trokutom, a noge jednom linijom u obliku slova L. Koristi crvenu, narančastu, smeđu, žutu, zelenu, plavu, crnu i ružičastu boju. Iako je u pozadini prikazao ritam ponavljanjem kružnih poteza kistom, nije koristio elemente poput ukrasa, te možemo samo djelomično potvrditi utjecaj Klimtovih djela te hipoteze H2 i H3.

Crtež (Slika 11.) prikazuje portret oca cijelofiguralno, čime odbacujemo hipotezu H1 jer su Matisseova djela prikazana polufiguralno i do poprsja. Kao i u prethodnom crtežu geometrijski se prikazuje čovjeka. Glavi dodaje uši i kratku kosu. Prikazuje torzo kao i kod majke – trokutom. Uz

plavu, ljubičastu, zelenu i smeđu pretežno koristi ružičastu i crvenu boju. Hipotezu H3 odbacujemo jer likovno umjetničko djelo kao predložak nije utjecalo na pozadinu djetetovog crteža.

Crtež (Slika 12.) još jednom prikazuje portret figure u cijelosti što nije slučaj u Picassovim djelima te odbacujemo hipotezu H1. Koristi ružičastu, plavu, smeđu, narančastu i žutu boju. Osim djetetovog likovnog izraza, ne pojavljuju se nikakvi dodatni elementi koji bi dali naslutiti da je na dijete utjecala ijedna reprodukcija čime odbacujemo i hipotezu H2 i H3.

Nakon što su promotrena sva 3 rada, možemo doći do zaključka da se hipoteza H1 za sve cikluse odbacuje, te hipoteza H2 (elementi određenog stilskog razdoblja) u 2. i 3. ciklusu odbacuje jer dijete ima u oba slučaja isti pristup kao i u drugim radovima neovisno o umjetničkom djelu kao predlošku.

L. H., dječak, 7 godina

Slika 13. Prvi ciklus

Slika 14. Drugi ciklus

Slika 15. Treći ciklus

Crtež (Slika 13.) prikazuje polufiguradni portret dječakove majke. Glavi dodaje oči, prikazuje zube te obraze sa pjegicama. Kosu prikazuje žutom bojom u slojevima ili zavezanu u „kikice“. Ruke od torza odjeljuje sa dvije okomite linije te ih boja u narančasto. Na torzu prikazuje plave poteze kistom koji upućuju na ritam elemenata ali ne vidimo točan utjecaj Klimtovih ornamenata, te možemo samo djelomično potvrditi hipotezu H2. Pozadinu nije ukrasio nikakvim elementima specifičnim za promatrane reprodukcije te hipotezu H3 odbacujemo.

Slika 14. također prikazuje polufiguradni portret kao i prethodna. Prikazu oca dodaje kraću kosu nego majci te naočale. Ruke također odjeljuje od torza, u ovom slučaju okomitim potezima kistom.

Crtež oca je u pretežito tamnijim bojama, poput smeđe, zagasito plave, zelene i ljubičaste što može upućivati na utjecaj Matisseovog „Autoportreta“. Time možemo potvrditi hipotezu H2, no hipotezu H3 odbacujemo jer dječak ostavlja pozadinu ne ispunjenom.

Crtež (Slika 15.) prikazuje dječakovog prijatelja, također u polufiguralnom položaju. Dječak prikazuje lik plavo/zelenom bojom. Naglašava mišiće, a izrazom lica ljutnju. Kosu odjeljuje ravnom linijom te boja taj prostor u crno. Rukama dodaje bicepse, a završavaju okruglim šakama sa prstima, nalik načinu na koji crta zube. Dječak i njegov prijatelj se međusobno crtaju kao „super-junaci“ te ovaj crtež ne pokazuje nikakav utjecaj Picassovih dijela čime odbacujemo i hipotezu H2 i hipotezu H3.

Uvidom u sve radove, hipoteza H1 iz sva 3 ciklusa se odbacuje, jer dječak koristi isti pristup u svim predstavljenim radovima što govori da umjetničke reprodukcije nemaju utjecaja na njegov likovni izraz u tom smislu.

D. J., djevojčica, 7 godina

Slika 16. Prvi ciklus

Slika 17. Drugi ciklus

Slika 18. Treći ciklus

Djevojčica prikazuje cijelofiguralni portret svoje majke (Slika 16.). Lice, vrat i ruke boja narančastom bojom. Glavi dodaje plave oči, naočale, nos, usne i rumene obraze. Kosu je obojala u žuto, a iz nje izviru okrugle naušnice. Ruke završavaju sa 5 prstiju, gdje vrške prstiju, tj. nokte boja plavom bojom. Haljinu na prsima kroji nalik onoj Adele Bloch-Bauer te ju boja ružičasto. Upotpunjuje ju ukrasima očiju i crta lagano zakrivljene linije duž cijele haljine, što pokazuje izričit utjecaj Klimtovih elemenata na crtež. Ovdje bez dvojbe možemo potvrditi hipotezu H2. S druge strane hipoteza H3 u potpunosti se odbacuje jer izvan samog prikaza lika ne pojavljuju se nikakvi elementi koji bi ukazivali na potvrđivanje iste.

Na slici 17. djevojčica je polufiguralno prikazala portret oca. Glavu prikazuje kružnicom u kojoj se nalaze oči usmjerenog pogleda, nos, usta i brada te na vrhu glave kosa.. Lice je obojala sa dvije nijanse smeđe boje, što se čini kao pokušaj prikazivanja poluprofila. U ovom ciklusu je koristila pretežno smeđu, smeđe-narančastu i sivo-plavu boju nalik Matisseovom „Autoportret“ te se na temelju toga može potvrditi hipoteza H2. Pozadinu je ostavila ne ispunjenu te se hipoteza H3 odbacuje.

Crtežom (Slika 18.) djevojčica je prikazala svoju prijateljicu polufiguralno u tehnici masnih pastela. Crtež smješta na sredinu papira. Koristi žutu boju za obris lica, a ispunjava ga narančastom

bojom. Na licu prikazuje oči usmjerene u lijevu stranu, nos te ružičaste usne i obraze. Kosu crta i boja smeđom bojom, a majicu narančastom. U njezinom prikazu ne pojavljuju se elementi specifični za kubizam i Picassova djela te pozadina također ostaje neiskorištena. Time se odbacuju hipoteza H2 i H3.

Nakon analize sva 3 rada ovog djeteta, argumenti hipoteze H1 su sljedeći;

Djevojčica u 1. ciklusu prikazuje portret cijelofiguralno što odgovara Klimtovim portretim i potvrđuje hipotezu, a u 2. i 3. ciklusu polufiguralno što odgovara Matisseovim i Picassovim djelima. Iako je u 2. i 3. ciklusu lik smjestila na sredinu papira čime ostavlja dovoljno mjesta za prikazivanje udova, djevojčica se odlučuje za prikaz polovice figure. Time se naslućuje da je reprodukcija utjecala na njezin pristup. Ovu hipotezu možemo djelomično potvrditi.

V. Č., dječak, 6, 5 godina

Slika 19. Prvi ciklus

Slika 20. Drugi ciklus

Slika 21. Treći ciklus

Dječak crtežom (Slika 19.) prikazuje cijelofiguralni portret majke čime potvrđujemo hipotezu H1. Smješta lik uz rub, preko cijelog papira. Na glavi prikazuje kosu, oči, nos te usta jednom zaobljenom linijom. Kosu boja smeđom, a lice narančastom bojom. Ruke prikazuje u podignutom položaju, a završavaju sa 5 prstiju. Haljinu boja žutom bojom, a na njoj prikazuje ritam elemenata što pokazuje utjecaj promatranih reprodukcija čime se potvrđuje hipoteza H2. Pozadinu je ostavio ne iskorištenu te se odbacuje hipoteza H3.

Slika 20. prikazuje crtež oca u tehnici ugljena i vodenih boja. Prikazuje lik polufiguralno što potvrđuje hipotezu H1. Glavu crta kružnicom koja se spaja s vratom. Ravnom linijom odjeljuje

kosu od glave, te ju boja ugljenom. Lice boja smeđe-narančastom bojom te mu dodaje oči, nos i usta. Majicu boja plavom bojom, a ispod sloja boje nazire se riječ „Sokol“ te dva loga koje nalikuju ptici. Elementi koji se pojavljuju ne pokazuju utjecaj Matisseovih djela na djetetov crtež te se odbacuje hipoteza H2, kao i hipoteza H3 jer dječak pozadinu ostavlja ne iskorištenu.

Slika 21. je odgovor na sliku 15. gdje se dječaci međusobno crtaju kao super junaci. Dječak prijatelja prikazuje kao „Crvenog Hulka“. Naglašava mu mišiće i boji crvenom bojom. Prikaz lika polufiguralan, što može pokazivati utjecaj Picassovog portreta. S obzirom na sliku 15. koja je istog pristupa, moguće je da je došlo do preuzimanja istog stoga se hipoteza H1 odbacuje. U djetetovom prikazu ne pojavljuju se elementi koji bi dali naslutiti da su promatrane reprodukcije utjecale da djetetov likovni izraz te se hipoteze H2 i H3 odbacuju.

S. I., djevojčica, 6, 5 godina

Slika 22. Prvi ciklus

Slika 23. Drugi ciklus

Slika 24. Treći ciklus

Slika 22. predstavlja cijelofiguralni prikaz majke, čime se hipoteza H1 prihvaća. Djevojčica smeđom bojom crta obrisne linije koje kasnije ispunjava. Glavu ne ispunjava bojom i joj dodaje crnu kosu, licu ucrtava oči, usta i jezik. Haljinu boja crvenom bojom i ucrtava joj elemente četverokuta. Jednu ruku smješta uz tijelo, dok drugu crta u uspravnom položaju. Koristi crnu, crvenu, zelenu, ružičastu, ljubičastu, narančastu i žutu boju. Lik smješta na sredinu papira uz rub papira gdje prikazuje travu zelene boje. Cijelu pozadinu ispunjava bojama, a dodaje joj već spomenute četverokute i cik-cak liniju. Ovdje možemo potvrditi hipotezu H2 i H3 jer djevojčica prikazuje ritam elementima koji nalikuju na Klimtov likovni izraz.

Slika 23. prikazuje lik oca u prikazu glave i poprsja čime se hipoteza H1 potvrđuje. Okrugloj glavi ucrtava oči nos i usta te valovitu kraću kosu. Trup prikazuje polukružno te ga boja plavom bojom,

a pozadinu ostavlja ne iskorištenu. Hipoteza H2 i H3 se odbacuju jer crtež ne prikazuje dovoljno elemenata da bi se mogle potvrditi.

Slika 24. prikazuje dvostruki portret u cijelofiguralnom prikazu čime se hipoteza H1 odbacuje. Djevojčica koristi već spomenut shematski prikaz očiju koje namiguju, licu ucrtava ružičasta usta, a glavi smeđu kosu. Ljubičastom, crvenom, zelenom, ružičastom i plavom bojom boja haljine, a pozadini uz poteze bojicama dodaje simbol srca i cik-cak linija. I u ovom slučaju hipoteze H2 i H3 se odbacuju, jer crtež ne pokazuje utjecaje Picassovih reprodukcija.

P. S., djevojčica, 7 godina

Slika 25. Prvi ciklus

Slika 26. Drugi ciklus

Slika 27. Treći ciklus

Slika 25. prikazuje portret majke cijelofiguralnog prikaza. Glavu crta kružnicom u kojoj točke predstavljaju oči, nos i usne. Trup prikazuje oblikom trokuta, ruke završavaju sa 3 prsta, a noge prikazuje pravokutnicima koji završavaju kružnicom koja predstavlja cipele. Na crtežu se pojavljuju elementi ritma koji uključuju ponavljanje otisaka prstiju u raznim bojama, trokute, krugove te zvijezde. Postoji vjerojatnost da su promatrane reprodukcije imale utjecaj na djetetov izraz, ali ne vidimo konkretne elemente koje Klimt pokazuje. Haljinu boja linijski u dvije boje.

Zadatak u 2. ciklusu je bio prikazati portret oca (Slika 26.), a dječak ga prikazuje cijelofiguralno. Lice crta kružnicom gdje prikazuje oči, obrve, nos i usne. Djevojčica prikazuje lik kraće kose u onome za što bi se reklo da je haljina. Postoji mogućnost da djevojčica prikazuje karakteristike muškog i ženskog spola na isti način. Koristi sve primarne i sekundarne boje u svom izrazu. Pozadinu ispunjava elementom otisaka prstiju.

Slika 27. prikazuje crtež nakon promatranja Picassovih reprodukcija. Cijelofiguralno prikazuje lik prijateljice, a boju nanosi slojevito. Koristi većinom hladne boje uz žutu i zelenu.

Nakon uvida u sve radove, primjećuje se da djevojčica ima isti pristup u prikazu lika kroz sva 3 ciklusa – cijelofiguralno, stoga hipoteza H1 se odbacuje za sve cikluse.

Isto tako, s obzirom da je u 1. ciklusu prikazala određene ukrase i uzorke, hipotezu H2 i H3 ne možemo u potpunosti potvrditi jer postoji vjerojatnost da su Klimtova djela utjecala na crtež. ciklusu (a samim time i na 2. i 3. ciklus), a s druge strane postoji vjerojatnost da se dijete inače tako izražava. S obzirom na sve rečeno odbacuju se hipoteze H2 i H3 u 2. ciklusu, jer djevojčica inače ima karakteristično koloristički izraz – što i sama naglašava tokom aktivnosti, te se odbacuju i hipoteze H2 i H3 u 3. ciklusu, jer crtež ne sadrži elemente promatranih umjetničkih reprodukcija.

K. B., djevojčica, 6 godina

Slika 28. Prvi ciklus

Slika 29. Drugi ciklus

Slika 30. Treći ciklus

Crtež (Slika 28.) iz prvog ciklusa predstavlja portret majke prikazom glave i poprsja, čime se odbacuje hipoteza H1. Djevojčica prikazuje glavu polukružno pri čemu tjeme završava ravnom linijom, a glava se nastavlja na vrat. U crtava oči, trepavice i usta, a kosu boja u žuto. Trup boja crvenom bojom i ukrašava ga raznim dekoracijama poput trokuta, kruga, srca i četverokuta čime možemo potvrditi hipotezu H2. Na pozadini prikazuje simbol „smajlića“, srca sa mašnom te simbol nalik simbolu pahuljice u različitim bojama. Ovdje se ne može u potpunosti potvrditi hipoteza H3 jer se može pretpostavljati što je uzrokovalo takav izraz, postoji mogućnost da dijete Klimtove elemente ukrasa tumači preko ovakvih simbola koji su mu bliski i česti u vrtićima, ili da ovakvi elementi nemaju poveznice s promatranim Klimtovim reprodukcijama nego su utjecaj nečeg drugog.

Slika 29. predstavlja portret oca prikazom glave i poprsja. S obzirom da je prethodnom crtežu pristupila na isti način, hipoteza H1 se odbacuje. Dijete glavu crta kružnicom koja se nastavlja na vrat, a zatim crta trup. Prikazuje lik koji namiguje, što je čest prikaz u ovoj odgojnoj skupini

(vjerojatnost da je došlo do preuzimanja shema). Koristi ljubičastu, žutu, plavu i zelenu boju što se uspoređujući sa radom iz prethodnog ciklusa ne primjećuje, stoga se potvrđuje hipoteza H2. U pozadini portreta istaknula je simbol jednog ružičastog srca koje nije element Matisseovih radova te se hipoteza H3 u potpunosti odbacuje.

Crtež (Slika 30.) predstavlja lik prijateljice. Djevojčica nakon promatranja umjetničkih reprodukcija crta dvostruki portret u cijelofiguralnom prikazu čime se odbacuje hipoteza H1. Djevojčica prikazuje likove kao sirene, te im dodaje peraje. Koristi žutu, zelenu, ružičastu i smeđu boju. Na crtežu ne koristi elemente karakteristične za razdoblje kubizma niti ispunjava pozadinu takvim elementima, što daje za naslutiti da na rad nisu utjecala Picassova djela čime se odbacuju hipoteze H2 i H3.

6. RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati potiču li reprodukcije likovnih umjetničkih djela likovni izraz kod djece predškolske dobi te na koji način utječu na isti. Postavljenim hipotezama nastojalo se ispitati kakav utjecaj promatrane reprodukcije imaju na djetetov odabir prikaza figure, na korištenja likovnih elemenata karakterističnih za određeno stilsko razdoblje te na djetetovo iskorištavanje pozadine.

U 11 radova, što je nešto manje od pola analiziranih radova, niti jedna hipoteza se ne potvrđuje. To pokazuju slike br.3., 4., 11., 12., 15., 21., 24., 25., 26., 27., 30.

Hipoteza H1 tvrdi da će promatrana umjetnička reprodukcija utjecati na djetetov odabir prikaza figure u portretu. Ta se hipoteza potvrdila u slijedećim radovima: slika br. 7., 16., 17., 18., 19., 20., 22., 23.

Ova hipoteze su provjeravane i potvrđene tek nakon usporedne analize sva 3 rada jednog djeteta, koja daje uvid u djetetov pristup u ovom smislu. Ukoliko su svi radovi predstavljali isti pristup u prikazu figure, hipoteza se nije potvrdila što govori da promatrana umjetnička reprodukcija nije imala utjecaja na takav odabir.

Hipoteza H2 tvrdi da će se u djetetovom likovnom izrazu pojaviti elementi koji su karakteristični za određeno stilsko razdoblje. Ova hipoteza je potvrđena u slijedećim radovima:

Slika br. 1., 2., 5., 6., 10., 13., 14., 16., 17., 19., 22., 28., 29.

Hipoteze koje su potvrđene u 1. ciklusu prikazuju elemente linija, četverokuta, krugova i ukrasa očiju koji su karakteristični za Klimta i bečku secesiju (10., 13., 16., 19., 22., 28.). U 2. ciklusu element ove hipoteze se odnosi na uporabu boju kao utjecaj fovističkih djela, koji se također potvrđivao nakon usporedne analize (14., 17., 29.), jer je za dječji izraz karakterističan koloristički prikaz. Za 3. ciklus provjeravao se utjecaj geometrijskih oblika, koji su karakteristični za Picassova djela i kubizam gdje postoji samo jedan rad koji pokazuje takav utjecaj (Slika 6.)

Hipoteza H3 tvrdi da će pozadina promatranih umjetničkih reprodukcija utjecati na djetetovo ispunjavanje pozadine u vlastitom likovnom radu. Potvrđena je u radovima slika br. 5., 6., 10., 22. Ovakav utjecaj pojavljuje se na vrlo malo radova jer djeca inače nemaju tendenciju ispunjavati

pozadinu niti se treba direktno inzistirati na tome. U 1. ciklusu gdje su promatrane Klimtove reprodukcije to su slike br. 10. i 22., u 2. ciklusu Matisseovih djela slika 5. te u Picassovom ciklusu slika br. 6.

7. ZAKLJUČAK

Likovna umjetnost je u prisutnosti čovjeka od samih početaka, što nam govori o njezinoj važnosti za ljudsku civilizaciju. Predstavlja sredstvo komunikacije koja ima višestruku vrijednost. Umjetnička reprodukcija je sredstvo pomoću koje se takve vrijednosti prenose na djecu u dječjim vrtićima. Dijete svojim likovnim izražavanjem prikazuje ono što ga zanima i zaokuplja, a ovakav pristup u odgojno-obrazovnim ustanovama djeci otvara vrata za nova istraživanja i eksperimentiranja te mogućnost izražavanja svojih ideja, emocija i stajališta o stvarnosti.

S obzirom na podatke dobivene istraživanjem, može se zaključiti da su djeca predškolske dobi sposobna unijeti elemente umjetničke reprodukcije u svoj likovni izraz. Elementi koje su djeca više preuzimala su oni koji su djetetu bliži i s kojima se češće susreće, no očekivala sam više takvih elemenata uzevši u obzir razgovor i pozitivne komentare tijekom uvodne aktivnosti. S druge strane očekivala sam da djeca neće toliko prikazivati elemente koji pripadaju razdoblju kubizma zbog svoje kompleksnosti za njihovu trenutnu fazu razvoja, što se pokazalo točnim. Kroz istraživanje vidljivo je da će djeca rijetko prikazivati lik na temelju umjetničkog djela kao predložka te da neće imati tendenciju pridodavati elemente pozadini. No, ono što će češće činiti jest dodavati takve elemente ljudima u crtežu, do čega vjerojatno i dolazi jer se dijete više usmjerava na prikaz čovjeka nego na pozadinu. U svakom slučaju važno je pružati što više poticajnih materijala i sredstava, kako bi dijete nastavilo razvijati svoju likovnu percepciju, govor, a samim time i izražaj. Kroz istraživanje primjećujem da većina djece ima tendenciju preuzimati sheme jedni od drugih ili imitirati tuđi izraz, te im takvo ometanje zastire unos novih informacija. Vjerujem da se pravilnim reagiranjem odgojitelja takve situacije mogu svesti na minimum. Isto tako, pretpostavljam da neki od vrtića koriste reprodukcije kao poticaje u likovnim aktivnostima, no kroz praksu tijekom studiranja nisam se susrela sa niti jednim takvim slučajem. Kroz provedbu istraživanja evidentno je da kod djece postoji interes za ovakvu vrstu aktivnosti, no samo je potrebna volja i kvalitetan pristup koji će djetetu omogućiti da aktivno istražuje i promišlja svijet oko sebe.

8. LITERATURA

1. Brajčić, M., Kušćević, D. (2016) Dijete i likovna umjetnost – doživljaj likovnog djela. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
2. Essers, V. (2007). Matisse: Majstor boje. Mjesto: Taschen
3. Karlavaris, B. (1988). Metodika likovnog odgoja 2. Rijeka: Hofbauer
4. Neret, G. (2001). Klimt. Zagreb: Taschen/V.B.Z.
5. Petrač, L. (2015). Dijete i likovno umjetničko djelo: Metodički pristupi likovno-umjetničkom djelu s djecom vrtićke i školske dobi. Zagreb: Alfa.
6. Tanay, E. R.. (1990). Likovna kultura u nižim razredima osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga

Mrežno dostupni radovi:

1. Jurčević, L. (2018). Inspiracija djelom Picassa i Kubizma u osobnom likovnom stvaralaštvu. Međunarodni interdisciplinarni časopis mladih znanstvenika Tekstilno-tehnološkog fakulteta. Pribavljeno 11. 9. 2018., sa <http://www.ttf.unizg.hr/tedi/pdf/TEDI-8-8-97.pdf>
2. Kušćević, D. (2015). Likovno-umjetnička djela u nastavi likovne kulture. Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu. Pribavljeno 23.4.2018., sa <https://hrcak.srce.hr/154577>
3. Novaković, S. (2015). Uloga odgojitelja u likovnim aktivnostima djece rane i predškolske dobi. Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje. Pribavljeno 23.2.2018., sa <https://hrcak.srce.hr/137685>
4. Pivac, D. (2013). Ispitivanje doživljaja likovnih umjetničkih djela i mogućnosti njihove primjene u dijagnostici, kreativnoj i art terapiji. Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja. Pribavljeno 11.9.2018., sa <https://hrcak.srce.hr/109419>
5. Turković, V. (2006). Komunikacija putem vizualne umjetnosti u međunarodnoj suradnji. Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline. Pribavljeno 11. 9., sa <https://hrcak.srce.hr/9147>